
Foreningsstoff

Årsmelding	s. 192
Regnskap med revisorberetning	s. 203
Foreningens publikasjoner	s. 212
Referat fra representantskapsmøte	s. 213
Foreningens eiendommer	s. 221
Avdelingens beretninger	s. 225
Foreningens beskytter, æresmedlemmer og tillitsvalgte	s. 249

Fortidsminneforeningens årsmelding 2007

H. M. Dronning Sonja er Fortidsminneforeningens høye beskytter og foreningen sendte Dronningen sine beste gratulasjoner i anledning feiringen av 70-årsdagen.

Vervekampanjen 2006–2007 ble avrundet i oktober. Vi kunne registrere en vekst på 150 medlemmer og en synkende kurve de senere årene ble snudd. Også på annen måte har foreningen utvidet sin virksomhet: Vi har fått et nytt lokallag i Asker og Bærum!

Arbeider i regi av Riksantikvarens stavkirkeprogram og ruinprogram har særdeles stor betydning for Fortidsminneforeningens eiendommer. I løpet av året er det utført arbeider på i alt 7 eiendommer under disse programmene.

Foreningens første eiendom, klosterruinen på Tautra, rundet 800 år i 2007. Jubileet ble feiret av Den trønderske avdeling med et stort arrangement 1. og 2. september, hvor både ruinen og det nylig etablerte nonneklosteret på Tautra inngikk i feiringen.

Den tidligere riksantikvar og foreningens æresmedlem Stephan Tschudi-Madsen døde den 11. oktober 2007. Fortidsminneforeningen har mistet en venn og kulturminnevernet en av sine varmeste og mest inspirerte forkjempere.

1. OPPSUMMERING

Hovedstyrets virksomhet i 2007 har vært preget av foreningens vervekampanje, oppmerksomhet rettet mot avdelingene, arbeid med kulturminnepolitikken og eiendommene, inkludert oppgradering av kontorer og utstyr i Dronningens gate.

Hovedstyret erfarer at eiendommene er tidkrevende både for avdelingene og de sentrale ledd. Eiendommene er foreningens viktige ansikt utad, samtidig krever denne bygningsmassen ressurser både i form av tid og penger som foreningen strengt tatt ikke har. I tråd med at den vedtatte eiendomspolitikken settes ut i livet frem mot 2010, slik representantskapet har vedtatt, blir det hovedstyrets ansvar i de nærmeste årene å utvikle en strategi for hvordan eiendommene best mulig kan inngå som et ledd i foreningens samlede arbeid.

Kulturminnepolitikken vil alltid stå sentralt. Hovedstyret konstaterer at vi gikk inn i 2007 med svake signaler fra bevilgende myndigheter. Når vi går inn i 2008 er overføringene til kulturminnevernet styrket og ambi-

sjonene økt. Blikket må nå rettes mot Stortingsvalget i 2009.

I en frivillig forening hviler resultatet på innsatsen fra mange. Alle som har bidratt til Fortidsminneforeningens arbeid og utvikling gjennom året, takkes på det hjerteligste!

2. KULTURMINNEPOLITISK ARBEID

I erkjennelsen av at mange gjør sterk, gjennomførte Fortidsminneforeningen en vervekampanje i 2006–2007. Kampanjen ble oppsummert i oktober og ved årets utgang kunne vi registrere 7 667 medlemmer. Det var en økning på 133 fra forrige årsskifte og betyr at en nedadgående kurve er snudd og peker oppover. Vervingen gikk godt, 1500 nye kom til, men vi må registrere at alt for mange medlemmer forlater oss i løpet av et år. Oppgaven blir nå å fortsette det gode vervearbeidet samtidig som vi tar bedre vare på medlemmene vi allerede har.

Foreningen har også i 2007 hatt kulturminnepolitisk arbeid høyt oppe på sin dagsorden:

- Opptopping av tilskuddsmidlene i kulturminnevernet i henhold til Kulturminnemeldingens løfter. Dette skjedde i statsbudsjettet for 2008 hvor det fant sted en økning på 40 mill. kroner.
- Styrking av Kulturminnefondet i henhold til vedtak i forbindelse med Kulturminnemeldingen. Fondet har nådd en kapital på 1 milliard kroner, men det kom ingen styrking som forventet i henhold til Kulturminnemeldingen. Målet i første omgang er 1,4 milliarder.
- Kirkeforfallet. Foreningen har argumentert sterkt for at staten i større grad skal ta medansvar for å løse utfordringene. Foreningen har også argumentert for at det skal opprettes et faglig rådgivningssenter for kirkeforvaltere. Det ble etablert en ny tilskuddsordning for fredete kirker i 2007, mens rentekompensasjonsordningen for kirkebygninger fra 2005 ble faset ut.
- Nye skatte- og avgiftsincitiver for eiere av fredede og bevaringsregulerte eiendommer. Foreningen mener dette er en viktig sak, en håndsrekning fra samfunnet til den enkelte eier av fredete eiendommer, men denne saken står i stampe.
- Tiltak for å hjelpe de private eierne av fredete eiendommer med deres forsikringer. Heller ikke her har det vært gehør for at staten bør rekke ut en hjelpende hånd.
- Tiltak som kan få flere kommuner til å utarbeide kommunedelplaner for kulturminner (kulturminneplaner). Staten står fortsatt uten tiltak som kunne ha stimulert flere kommuner til å utarbeide kulturminneplaner, noe som er høyst beklagelig.

Kommune- og fylkestingvalget høsten 2007 var en anledning til å reise debatten om kulturminnevernet lokalt.

Naturlig nok måtte en betydelig del av ansvaret for tiltak i den forbindelse falle på avdelingene. Dessverre ble, i følge tilbakemeldingene, de muligheter som valgkampen ga i meget liten grad utnyttet rundt om i landet. Dette er beklagelig. Foreningen blir ikke bedre enn summen av avdelingenes aktivitet.

- I Rogaland gjorde imidlertid avdelingen en solid innsats og ble belønnet med gode oppslag i media.

Innledning *statsbudsjettet for 2008* var foreningen raskt ute med pressemelding. Denne ble fulgt opp gjennom intervjuer med generalsekretæren i NRK radio og TV.

- John Arne Balto representerte Fortidsminneforeningen i budsjett høring i Energi- og miljøkomiteen på Stortinget 8.11.

Formidling av kulturminneverdier er et sentralt virkemiddel for å fremme foreningens formål. Arbeidet med å bedre møtet med publikum ved eiendommene er videreført. På forsommeren ble det holdt todagers kurs i henholdsvis Borgund besøkssenter, for alle guider i Sogn og Fjordane, og ved Uvdal stavkirke for alle guider i Buskerud. Også andre avdelinger var invitert til å delta.

Utarbeiding av *Kokebok for kulturminnevernet* står på foreningens program og ble forsøkt realisert i kontakt med Folkekulturforbundet. Arbeidet førte ikke frem i denne omgang, og det har vært arbeidet med nye initiativer.

3. ORGANISASJONEN

3.1. Hedersbevisninger

Fortidsminneforeningens hedersnål er tildelt:

- Else-Marie Jakobsen, Vest-Agder avdeling, for sitt lange virke og engasjement for kulturminnevernet.
- Knut Otto Rødven, Romsdal avdeling, for mer enn 30 års virke som omviser og tilsynshaver ved Rødven stavkirke.
- Torill Røsand, Nord-Møre avdeling, for sin store innsats gjennom mer enn ti år i ledervetet.

3.2. Organisering

Representantskapsmøtet 2007

Det føres eget referat fra representantskapets møter. Årets representantskapsmøte ble holdt i Lom i dagene 1. til 3. juni og avsluttet med besøk på gardene Graffer, Sandbu og foreningens eget anlegg, Gardsøy i Vågå. Sammen med Andvor i Lom, hvor også besøk inngikk som del av programmet, fikk vi oppleve fire helt ulike gardar, som hver på sin måte representerte ulike tilnærmingar til bruk, utvikling og bygningsmessig vedlike-

hold. Vertskap for årets møte var Oppland avdeling. Samtlige avdelinger var representert.

Representantskapets ordførere var:

- Astri M. Lund, ordfører
- Trygve Bragstad, varaordfører

Begge ble gjenvalgt for en ny periode.

Leder- og stabsmøtet

Årets møte ble holdt i dagene 9. og 10. november i hovedadministrasjonens lokaler i Dronningens gate 11 og i Oslo og Akershus avdelings anlegg på Vøienvolden i Oslo. Emner for møtet var kulturminnepolitikk og kommunevalget, foreningens guideprogrammer, oppsummering og videreføring av vervekampanjen, styrearbeid i en frivillig forening og det 20. århundres arkitektur – en bevaringsutfordring.

Styreleder for Docomomo Norge, Astrid Skjerven, orienterte om organisasjonens arbeid. Linda Veiby holdt foredrag om de særlige bevaringsutfordringene som vern av det 20. århundres arkitektur reiser. Docomomo (International working party for documentation and conservation of buildings, sites and neighbourhoods of the modern movement) er en frivillig forening med det formål å sette søkelys på modernismens arkitektur.

Medlemmene

Pr 31.12.2007 var Fortidsminneforeningens medlemstall 7 667. Medlemstallet er således gått opp med 133. Dette er en gledelig utvikling takket være vervekampanjen 2006–2007. Foreningen har hatt rundt 1500 utmeldinger og innmeldinger i løpet av året. Tallene viser at foreningen har en stor utskifting av medlemmer, drøyt 14 % mot sammenlignbare 8,6 % for frivillige foreninger i snitt. Dette er alarmerende høyt og arbeid er igangsatt for å analysere hva dette skyldes. Medlemskontingenten har vært:

- A-medlemmer kr 380,-
- T-medlemmer kr 280,-
- Kollektivt medlemskap kr 1 950,-
- Husstandsmedlem kr 100,-
- Studentmedlem kr 100,-

Avdelingene

Fortidsminneforeningen har 21 avdelinger som i hovedsak følger fylkesgrensene. I 2007 er det dannet et nytt lokallag innenfor Oslo og Akershus avdeling: *Asker og Bærum lokallag*. Fra før har foreningen lokallag i:

- Volda/Ørsta
- Vesterålen
- Rana
- Nedre Romerike
- Vernevøla i Valdres

Avdelingene avgir egne årsmeldinger og regnskap som trykkes i Fortidsminneforeningens årbok. De viser en stor grad av variasjon når det gjelder aktiviteter og ar-

rangementer. Det gjelder engasjement i vernesaker, formidlingsarrangementer, samarbeid med andre, dugnader og pleie av foreningens eiendommer. Aktivitetene og aktivitetsnivået er sterkt varierende avdelingene i mellom.

Avdelingene rundt Oslo-fjorden har sett fordelene ved samarbeid og utgir blant annet det felles medlemsbladet «Bevar oss vel!». Det samme gjelder Hedmark og Oppland avdelinger som har det felles nyhetsbladet «Innlandsvern».

Hovedstyret

Hovedstyret har hatt sju ordinære møter i løpet av året foruten et konstituerende møte i etterkant av representantskapsmøtet. Dessuten har det vært holdt møter i arbeidsutvalget.

- Styrets sammensetning til 2.6.2007:

Leder: Marianne Roald Ytterdal, Ålesund
Nestleder: Karl Gervin, Ski
Styremedlemmer: Torill N. Klevmark, Lunner; Mette Paavola, Stavanger; Jørn Holme, Oslo.
Varamedlemmer: Else M. Skau, Skien; Arne Holm, Drammen; Jørgen Dahl, Vadsø.

- Styrets sammensetning fra 2.6.2007:

Leder: Marianne Roald Ytterdal, Ålesund
Nestleder: Karl Gervin, Ski
Styremedlemmer: Torill N. Klevmark, Lunner; Mette Paavola, Stavanger; Jørn Holme, Oslo.
Varamedlemmer: Else M. Skau, Skien; Jørgen Dahl, Vadsø; Hallvard Trohaug, Lærdal.

Hovedadministrasjonen

Generalsekretær: Elisabeth Seip
Organisasjonssjef: Fredrik Monclair
Redaktør: John Arne Balto, ca 25 % stilling som nettre-daktør, for øvrig studiepermisjon
Redaktør, vikariat: Silja Selfors
Redaksjonssekretær: Eva Bekkely
Eiendomssjef: Eli-Sofie Thorne
Organisasjonssekretær: Linda Aaboen til 31.1. Kristin Brekke Ignacius fra 19.1.
Regnskapskonsulent: Elisabeth Anne Nordmark

I tillegg har hovedadministrasjonen et fast, ytre apparat:
Vaktmester på Borgund: Håkon Li
Husfrue på Røros: Heidi Holden

Fortidsminneforeningen har sin hovedadministrasjon i Dronningens gate 11, Oslo kommune.

3.3. Regnskapet

Foreningens økonomi er stram og likviditeten følges med oppmerksomhet. Den turistbaserte delen av foreningens virksomhet blir stadig viktigere for resultatet. Som tradisjonsrik verneforening basert på frivillighet, har vi klare utfordringer i møtet med drift og næringsvirksomhet i fredete og verneverdige eiendommer.

Regnskapet for 2007 gir et korrekt uttrykk for virksomheten gjennom året og for stillingen pr 31.12.2007.

Salget av eiendommen Jorlia i Rennebu, som allerede har gått over fire år, er trukket ytterligere i langdrag. Salget av selve tunet ble avsluttet og inntektsført i 2007, mens salget av jordveien ikke kunne gjennomføres.

Til tross for denne svikten i beregnet inntekt har vi i 2007 oppnådd et overskudd på kr 829 661,- som legges til egenkapitalen som med dette når kr 2 044 229,-. Det er styrets fortsatte mål å gjenoppbygge tidligere tapt egenkapital og komme opp på et forsvarlig nivå. Det vil si henimot 1/3 av de ordinære, årlige driftsutgiftene, eller 2,5 – 3 mill. kroner.

Foreningen har i 2007 ikke hatt forsknings- eller utviklingsaktiviteter.

Revisor har vært Revisjon 1 AS, Bærum, ved Trond Syversen.

Årets tall

- Regnskapet viser totale inntekter på kr 19 956 980,-.
- Det statlige driftstilskuddet fra Miljøverndepartementet var kr 3 350 000,-.
- Inntekt fra medlemskontingenten var kr 2 631 633,-.
- Regnskapet er gjort opp med et overskudd på kr 829 661,-.
- Den positive egenkapitalen er på kr 2 044 229,-.

Fortsatt drift

- Foreningens egenkapital er økt med kr 829 661,- mot budsjettert kr 138 000,-.
- Når budsjettmålet ble overoppfylt skyldes det i hovedsak økt medlemstilgang, doblet refusjon av mva grunnet nye regler, stor prosjektaktivitet, god drift på Borgund og årvåkenhet med hensyn på pengebruk.
- Egenkapitalen er positiv.
- Etter styrets oppfatning er forutsetningen for fortsatt drift til stede.
- Årsregnskapet for 2007 er satt opp under denne forutsetning.

3.4. Helse, miljø og sikkerhet

Arbeidsgiver plikter å gi opplæring i helse- miljø og sikkerhetsarbeid, HMS.

- Eli-Sofie Thorne, foreningens eiendomssjef, er utpekt som HMS-ansvarlig. I løpet av året har hun gjennomgått et lovbestemt HMS-kurs.

- Tillitsvalgte, valgt under stabsmøtet den 10.11., er Eva Bekkely, Oslo, for hovedadministrasjonen, og Bjørg Alme Johannessen, Sogn og Fjordane, for avdelingene.

HMS-rapport

- I henhold til gjeldende lover og forskrifter fører hovedadministrasjonen oversikt over totalt sykefravær blant de ansatte. I 2007 var sykefraværet
- 7,1 %. Med fradrag for en langtidssykemelding var fraværet 2,5 %.
- Det har ikke vært arbeidsulykker eller skader av noen art.
- Det er styrets oppfatning at arbeidsmiljøet og den generelle trivsel på arbeidsplassen har vært god.
- Foreningen har som mål å være en arbeidsplass der det råder full likestilling mellom kvinner og menn og at det ikke skal forekomme forskjellsbehandling.
- Det er oppnevnt to tillitsvalgte, kfr foregående avsnitt.
- Foreningens virksomhet forurenser ikke det ytre miljø.

3.5. Drift av foreningen

Hovedadministrasjonens virksomhet er inndelt i tre hovedområder: organisasjon, publikasjoner og eiendom. Publikasjoner og eiendomsdrift og -forvaltning får egen omtale. Organisasjonsarbeidet består i stor grad av støttefunksjoner for avdelingene og omfatter:

Medlemsdatabasen

Ajourhold av medlemsdatabasen med daglig medlemskontakt, kontingentinnkreving og -fordeling og rundt 3000 årlige innførsler er den mest tidkrevende oppgaven. Ajourførte lister over inn- og utmeldinger sendes jevnlig til avdelingene for lokal oppfølging.

Vervekampanjen

Vervekampanjen 2006–2007 inngikk i medlemsarbeidet. Kampanjen ble organisert fra hovedadministrasjonen. Vervemateriell og medlemsbrosjyrer har vært produsert og sendt til avdelingene. Vervepremier er fortløpende blitt sendt til ververne.

Forsikringer

Forsikringer av foreningens eiendommer administreres og dekkes av foreningen sentralt med to unntak. Unntakene er: Lysøen i Hordaland, som driftes av Museet Lysøen, fra 2007 en del av Kunstmuseene i Bergen; og Klokkergården i Grue i Hedmark som driftes av Gruetunet Museum.

Pensjonsordningen

Med virkning fra 1.7.2006 gjorde ny lovbestemmelse pensjonsavtale obligatorisk for alle, og det ble mulig å

inngå små avtaler med forsikringsselskapene. De enkelte avdelingene inngår etter dette avtale for sine ansatte. Den tidligere fellesavtalen administreres sentralt, men er under utfasing i takt med naturlig avgang.

Rundskriv til avdelingene

Et nyhetsbrev går ut til avdelingene pr e-post med medlemsinformasjon og organisasjonsnytt. Det ble i 2007 sendt ut fem slike rundskriv.

Organisasjonens fellesmøter

Foruten å legge til rette for hovedstyrets møter, organiserer hovedadministrasjonen fast tre årlige fellesarrangementer: Representantskapsmøtet som forberedes i samarbeid med en av foreningens avdelinger (ca. 85 deltakere), leder- og stabsmøtet (ca. 40 deltakere) og Julebisp som markerer foreningens stiftelsesdag den 16. desember.

3.6. Fond og stiftelser

Fortidsminneforeningen har tre fond og en stiftelse som forvaltes av hovedadministrasjonen med foreningens hovedstyre som ansvarlig. I tillegg kommer Tjærebanken som har egne regler, og Stavkyrkjestiftinga som har eget styre.

Kjenn ditt land – B. A. Grimelands fond

De to sammenslåtte fondenes formål er å støtte tiltak til beste for kulturminnevernet.

- Fondets styre: Martin Blindheim, Torill N. Klevmark, generalsekretæren.
- Styret er oppnevnt for 2007–2009.
- Fondets kapital pr 31.12.2007 var kr 220 041,-, av dette er urørlig kapital kr 160 000,-.
- Det har ikke vært tildelt midler fra fondet i 2007.

Fischer/Lindsay-fondet

Fondets formål er å arrangere alternerende gjesteforelesninger i Skottland og Norge.

- Fondets styre: Erla Bergendahl Hohler, Karl Gervin, generalsekretæren.
- Styret er oppnevnt for 2007–2009.
- Fondets kapital pr 31.12.2007 var kr 74 431,-, av dette er urørlig kapital kr 35 000,-.
- Det har i 2007 vært arbeidet med forberedelse av arrangement i Norge i 2008.

Den norske Hypotekforenings fond

- Fondet disponeres av hovedstyret.
- Fondets kapital pr 31.12.2007 var kr 4 909,-.
- Det har ikke vært tildelt midler fra fondet i 2007.

J. J. Næss legat

Legatets formål er bevaring av norske fortidsminnes-

merker.

- Legatet er innmeldt til Stiftelsestilsynet.
- Legatet disponeres av hovedstyret.
- Legatets kapital pr 31.12.2007 var kr 122 552,-, av dette er urørlig kapital kr 79 259,-.
- Det har ikke vært tildelt midler fra legatet i 2007.

Tjærebanken

Fortidsminneforeningen organiserer salg av milebrent tjære til bruk på fredete bygninger.

- Riksantikvaren har ikke tilført midler i 2007.
- Beholdningen pr 31.12.2007 var 5 509 liter tjære.
- Tjærebanks kapital var pr 31.12.2007 kr 1 091 341,-.
- Av dette utgjorde tjæren en verdi tilsvarende kr 881 440,-.

3.7. Representasjon

Fortidsminneforeningen har vært representert ved følgende anledninger:

- 24.1.: Arne Berg, Fortidsminneforeningens æresmedlem, fylte 90 år og ble feiret hos Riksantikvaren. Silja Selfors deltok fra foreningen.
- 20.–21.3: Riksantikvarens seminar om kulturminner og universell tilgjengelighet. Deltaker: Eli-Sofie Thorne.
- 25.4.: Riksantikvarens utviklingsnett: Rom for kunst, kultur og kulturminner. Foredragsholder: Eli-Sofie Thorne.
- 26.4.: Riksantikvarens seminar for verdensarvstedene i Norge. Deltakere: Eli-Sofie Thorne og Elisabeth Seip.
- 27.–29.4.: Norges kulturvernforbunds årsmøte på Gardermoen. Deltakere: Karl Gervin og Elisabeth Seip.
- 3.5.: Norsk Kulturarv, utdeling av vernepris til Lysebu. Deltaker: Elisabeth Seip.
- 22.5.: Forsvarsbygg presenterte verneplan på Akershus. Deltaker: Elisabeth Seip.
- 5.–8.6.: Europa Nostras kongress, rådsmøte og forum i Stockholm: «Add Modernism! Modernist Architecture and Sites as Europes Cultural Heritage». Deltager: Marianne Roald Ytterdal.
- 18.6.: Harry Fett-seminar på Norsk Folkemuseum i anledning planlagt biografi. Deltaker: Elisabeth Seip.
- 1.–2.9.: Tautra 800 år. Jubileumsarrangement. Deltakere: Karl Gervin, Eli-Sofie Thorne og Elisabeth Seip.
- 4.–5.9.: Arkitekturhistorisk seminar, Nasjonalmuseet og Fortidsminneforeningen. Deltakere: Fredrik Monclair, Eli-Sofie Thorne og Elisabeth Seip.
- 19.9.: The Fourth Dimension, symposium om vern, Norsk Form. Deltaker: Elisabeth Seip.
- 20.–23.9.: Europa Nostras rådsmøte, møte i spesialrådgivergruppe og rundebordskonferanse i Beograd: «Common heritage in Europe on the move – adding value to the development potential of European regions». Deltaker: Marianne Road Ytterdal.

- 25.9.: Høring om tradisjonshåndverk i Stortinget arrangert av Venstre. Deltaker: Elisabeth Seip.
- 28.–29.10.: Workshop for nasjonale organisasjoner som arrangerer kulturminnedager, holdt i Sibiu, Romania. Oppsummerende innlegg og møterapport: Marianne Roald Ytterdal.
- 30.–31.10.: Kulturarv, forskning og formidling. Samfunn i endring – kulturarvens betydning. Seminar på Lillehammer. Deltaker: Elisabeth Seip.
- 7.–8.11.: Kulturminner og kommunene, Riksantikvarens konferanse. Deltakere: Eli-Sofie Thorne og Elisabeth Seip.
- 8.11.: Gamle Stavanger 50 år. Deltaker: Elisabeth Seip som bidro med foredrag.
- 29.11.: Karl Gervin holdt foredrag i Telemark avdeling under et arrangement som samlet flere foreninger.
- 1.12.: Erla Hohler 70 år. Seminar i Vitenskapsakademiet. Deltakere: Eli-Sofie Thorne og Elisabeth Seip.
- 3.–4.12.: Nettverk for verdensarven i Norge. Deltaker: Eli-Sofie Thorne.
- 29.11.: Redaksjonens årvisse julebord med alle gode bidragsyttere som særlige gjester.
- 13.12.: Tradisjonell Julebisp ble arrangert i Dronningens gate 11, Magistratgården, en markering av Fortidsminneforeningens 163 år den 16. desember. Våre mange gode venner og hjelpere gjennom året var invitert.

Fortidsminneforeningens leder, Marianne Roald Ytterdal, ble på Europa Nostras kongress i Bergen 2006, med tilslutning fra foreningens hovedstyre, innvalgt i Europa Nostras råd. Som det fremgår ovenfor har rådet i 2007 hatt to møter. I Stockholm ble hun invitert til å delta i en spesialrådgivergruppe som skal vurdere mulig omorganisering av Europa Nostras *governance structure*.

Fortidsminneforeningen har foreningsmedlemskap i:

- Europa Nostra
- ENNHØ (European Network of National Heritage Organisations)
- ICOMOS (International Council on Monuments and Sites)
- DOCOMOMO (International working party for documentation and conservation of buildings, sites and neighbourhoods of the modern movement)

3.8. Besøk i avdelingene

Det sittende hovedstyret har ønsket å legge vekt på besøk i avdelingene for å holde kontakten levende gjennom året og få bedre kunnskap om avdelingenes utfordringer.

- 29.1.: Else M. Skau besøkte Troms avdeling.
- 14.2.: Jørn Holme besøkte Bergen og Hordaland avdeling sammen med Fredrik Monclair og Elisabeth Seip. Status for Lysøen og oppretting av fond ble drøftet.

- 28.4.: Else M. Skau besøkte både Aust- og Vest-Agder avdelinger. Samarbeidsprosjekter ble drøftet, både mellom de to avdelingene og med Telemark avdeling.
- 15.5.: Karl Gerwin deltok i Nord-Trøndelags årsmøte med foredrag.
- 21.–22.5.: Mette Paavola besøkte Den Gamle Bergstad sammen med Eli-Sofie Thorne i anledning tilstandsregistrering av fredete eiendommer på Røros.
- 9.9.: Torill N. Klevmark deltok på styremøte i Sogn og Fjordane avdeling. Foreningens synlighet var en hovedsak i diskusjonen.
- Marianne Roald Ytterdal besøkte Sunnmøre avdeling.
- Karl Gerwin har gjennomført flere besøk i Trøndelag i sammenheng med Den trønderske avdelings feiring av 800-årsjubileet på Tautra.

Også administrasjonen legger vekt på god kontakt med avdelingene. Gjennom året er de følgende besøkt:

- 5.1.: Oslo og Akershus avdeling inviterte på Helligtrekongersaften på Vøienvolden. Fredrik Monclair og Elisabeth Seip deltok. Organisasjonssjefen har hatt flere møter med avdelingen gjennom året.
- 22.–24.1.: Sogn og Fjordane avdeling, et første besøk for ny organisasjonssjef, Fredrik Monclair, sammen med generalsekretæren for å bli kjent. Møte også i Lærdal. Etterfulgt av flere møter 13.–15.3., 9.–10.6. og 4.–6.8. med rundtur til Urnes, Gaupne, Borgund, Gamlebakeriet i Lærdal, Hove og Hopperstad for Fredrik Monclair. Eli-Sofie Thorne har gjennomført hyppige besøk i sammenheng med Stavkirkeprogrammet.
- 14.2.: Bergen og Hordaland avdeling, se ovenfor.
- 24.–25.2.: Nord-Møre avdeling inviterte Elisabeth Seip på besøk i Kristiansund og på Averøy med Kvernes stavkirke.
- 17.3.: Nordland avdeling inviterte Elisabeth Seip til årsmøtet. Foredrag og diskusjon om bevaring av 20. århundres arkitektur.
- 26.3.: Telemark avdeling inviterte Elisabeth Seip til årsmøte. Holdt foredrag om arkitekt Chr. H. Grosch.
- 21.4.: Finnmark avdeling markerte 25 års-jubileum under årsmøtet i Leirpollen gamle aldershjem. Silja Selfors deltok.
- 2.5.: Buskerud avdeling, styremøte i Elstergården. Eli-Sofie Thorne, Fredrik Monclair og Elisabeth Seip deltok.
- 9.–10.8.: Den trønderske avdeling inviterte, Fredrik Monclair møtte og deltok også på operaforestillingen på Steinvikholm.
- 1.–2.9.: Den trønderske avdeling og feiring av Tautra: se forrige avsnitt.
- 23.11.: Rogaland avdeling inviterte til juleselskap. Fredrik Monclair deltok.

Årets begivenhet

800-årsjubileet på Tautra for klosterruinen og foreningens første eiendom var årets begivenhet. Den trønder-

ske avdeling markerte dagene 1.–2.9. med et særdeles innholdsrikt program. Hovedstyrets nestleder, Karl Gerwin, bisto under forberedelsene og med tilrettelegging av en utstilling som bygget på hans bokutgivelse ved jubileet, om cistersienserkløstrene i Norge.

3.9. Eksternt samarbeid

Norges kulturvernforbund

Generalsekretæren har deltatt i Kulturvernforbundets kontaktmøter med medlemsorganisasjonene. Gjennom forbundet får foreningen aktuell informasjon fra organisasjonen Frivillighet Norge, som arbeider med svært aktuelle saker som mva for frivillige foreninger og innføring av frivillighetsregister.

Stiftinga norsk stavkyrkjemuseum

Stavkyrkjestiftinga ble opprettet i sammenheng med utviklingen og oppføringen av besøkssenteret ved Borgund stavkirke som et bindeledd mellom Den norske kirke, Lærdal kommune og Fortidsminneforening. Det har vært holdt to møter i stiftelsens styre i 2007. Møtene holdes på Borgund. Stiftelsen avgir egen årsmelding og regnskap.

Fortidsminneforeningens hovedstyre og Sogn og Fjordane avdeling oppnevner begge et styremedlem med vararepresentant:

- Oppnevnt av hovedstyret: Ragnhild Mork (styreleder), Sogn og Fjordane avdeling, og Karl Gerwin (varamedlem), hovedstyret og Oslo og Akershus avdeling.
- Oppnevnt av Sogn og Fjordane avdeling: Heidi-Kathrin Osland, Sogndal, og Jorunn Nytingnes, Leikanger (varamedlem).
- Generalsekretæren er stiftelsens sekretær.

Claus Helbergs stiftelse

Stiftelsen ble opprettet i 2000 med det formål å støtte tiltak som tar vare på de kulturhistoriske minner som finnes i skog og fjell.

På vegne av generalsekretæren har Eli-Sofie Thorne representert foreningen i stiftelsens styre. Det har vært holdt tre styremøter i 2007.

Sinjarheimfondet

Fondet er opprettet for ivaretagelse av Sinjarheim. På vegne av generalsekretæren har Eli-Sofie Thorne representert foreningen i fondets styre. Det har ikke vært holdt styremøter i 2007.

Fortidsminneforeningen arrangerte kurs i vindusrestaurering på Sinjarheim en uke i juli, i alt 5 personer deltok. Instruktør var restaureringshåndverker Håkon Gøthesen. I tillegg til å få en innføring i vinduenes historie, fikk deltakerne øving i praktisk restaurering og vedlikehold av vinduer på kårstua.

For å holde kulturlandskapet åpent har fondet et samarbeid med Sogn jord- og hagebruksskule, og 45 geiter var på beite på Sinjarheim i juni. Elevene på skolen har undervisning i støling og kulturlandskapspleie og bor på Sinjarheim under kurset.

Munthehuset, Kroken i Luster

Foreningen holder kontakt med Munthehuset og samarbeider om arrangementer. Samarbeidet medfører at Fortidsminneforeningens medlemmer får 10% rabatt på overnattinger.

- Heidi-Katrin Osland, Sogn og Fjordane avdeling, har vært oppnevnt som medlem av Munthehusets styre.

Norsk arkitekturhistorie

I samarbeid med Nasjonalmuseet sto Fortidsminneforeningen som arrangør av seminar om Norsk arkitekturhistorie: 4.10. var tema «Det forsømte 1800-tallet» og 5.10. «Arkitektur og teknologi». Seminaret samlet ca. 90 deltakere begge dager. Ansvarlige for gjennomføringen var Ulf Grønvold ved Nasjonalmuseet-Arkitektur og Elisabeth Seip fra foreningen. Arrangementet kunne gjennomføres takket være støtte fra Stiftelsen Sat Sapienti.

4. EIENDOMSFORVALTNING

Representantskapsmøtet 2007 videreførte arbeidet med å iverksette Fortidsminneforeningens overordnede eiendomspolitikk. Det såkalte «Å-vedtaket», fattet under representantskapets møte på Å i Lofoten i 1990 fastla prinsipper for eiendomsdriften:

- Økonomisk enhet i foreningen når det gjelder ansvaret for eiendommene.
- Vurdere overføring av eiendommene slik at de forvaltes av den avdeling hvor de geografisk befinner seg.
- Gjennomføre retningslinjer for forvaltning, drift og vedlikehold, FDV, inkludert system for økonomioppfølging.

Den planlagte overføring av eiendommer er gjennomført. Likeledes er FDV-rutiner innført for den enkelte eiendom. Felles kontoplan for eiendommene er under utprøving i avdelingene og skal evalueres i 2009. Representantskapsmøtet sluttet seg til at hovedstyret oppnevner et eget eiendomsutvalg.

Eiendomsutvalget ble i henhold til dette oppnevnt høsten 2007. Utvalget skal bistå eiendomssjefen og hovedstyret i overordnede vurderinger som gjelder forvaltningen av Fortidsminneforeningens eiendommer. De følgende ble oppnevnt for treårsperioden 2008-2010:

- Håvard Christiansen, sivilarkitekt, Oslo
- Eli Grøttheim, sivilingeniør, Oslo
- Kolbjørn Nesje Nybø, sivilarkitekt, Sogn og Fjordane

- Vegard Røhme, håndverker og sivilarkitekt, Akershus

Arbeidet med eiendommene preges av Riksantikvarens stavkirkeprogram, som omfatter alle landets stavkirker og skal være fullført innen 2014. Programmet skal bringe stavkirkene opp på et akseptabelt vedlikeholdsnivå og utarbeide rutiner for fremtidig vedlikehold. Ruinprogrammet har tilsvarende målsetting for ruineene, og skal gjennomføres over en tiårsperiode. Arbeid ved Reinskloster i Rissa, Steinvikholm i Stjørdal og Munkeby i Levanger er igangsatt innenfor Ruinprosjektet. I tillegg har Riksantikvaren bevilget midler til Nonneseter Kloster, Bergen.

4.1. Drifning av eiendommer

Enkelte eiendommer krever særlig oppmerksomhet på driftssiden:

Borgund stavkirke og besøksenter, Lærdal i Sogn og Fjordane

Driften ved besøksenteret på Borgund har vært gjennom sin tredje sesong. Vi har erfart betydningen av en stabil, lokal driver og foreningen inngikk derfor avtale med Norsk Villakssenter A/S i Lærdal om driften på Borgund i 2007. Dette innebar samtidig en videreføring av tidligere samarbeid knyttet til markedsføring og salg av fellesbillett.

- Daglig leder på Borgund har vært Helene Maristuen, som også har vært daglig leder ved Villakssenteret.

Billettsalg på Borgund:

37 133 (2005), 36 875 (2006), 36 727 (2007).

Gardsøy, Vågå i Oppland

Det staselige gårdsanlegget i dalsiden over Vågå sentrum har vært foreningens eiendom siden 1994, da det ble kjøpt av foreningen som ledd i en redningsaksjon. Jordene var truet av utbygging. Jordveien er senere skilt ut og stor innsats er lagt ned i nødvendig utbedringsarbeid på selve tunet. Både Oppland avdeling, mange frivillige og hovedadministrasjonen har bidratt gjennom årene. Ekstern økonomisk støtte har vært helt avgjørende, i første rekke fra Stiftelsen Sat Sapienti som har bidratt med 2,55 mill. kroner. Totale tilskuddmidler var ved utgangen av 2007 på 3,916 mill. kroner, hvorav 920 000,- fra foreningen selv. I tillegg kommer verdien av dugnadsarbeidet.

Fortidsminneforeningens innsats har reddet denne delen av kulturlandskapet i Vågå og et viktig mål er dermed nådd. Men til tross for mange års arbeid, gjenstår ennå betydelige arbeider på eiendommen.

- Sivilarkitekt Hans Jacob Hansteen har i løpet av året utarbeidet en oversikt over tilstanden og gjenstående bygningsmessige arbeider på Gardsøy.

- Oppland avdeling har mottatt tilsagn om kr 240 000,- fra Norsk kulturminnefond, i hovedsak til utbedring av Øvre stabbur.

Sammen med Oppland avdeling har hovedstyret igangsatt et omfattende arbeid for å utrede konkrete muligheter for anleggets fremtid. Det tas sikte på å kunne konkludere i løpet av våren 2008.

Jorlia, Rennebu i Sør-Trøndelag

Det har vært arbeidet med salget av gården Jorlia gjennom de fire siste årene. Tunet ble, som omtalt, overdratt til ny eier i 2007. Dessuten gjennomførte Den trønderske avdeling salget av innboet til den samme kjøper. Det er også inngått avtale om salg av jordveien til en gårdbruker og nabo til Jorlia. Etter innstilling fra skogbrukssjefen i Rennebu av slo kommunens utvalg for miljø, teknikk og landbruk konsesjon for ny eier. Saken er klaget inn til Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Rasmusgården og Per-Amundsagården, Røros

Begge gårder leies ut, begrenset til medlemmer av Fortidsminneforeningen. Utleien skjer fra hovedadministrasjonen. Dette er et populært tiltak som skaffer oss nye medlemmer. Grunnet begrensede muligheter for oppvarming, leies Rasmusgården normalt bare ut sommerstid. I september 2007 inngikk vi likevel et fem måneders leieforhold med leietaker som skal bo der frem til påsken 2008. Tabellen viser antall utleieforhold:

	2005	2006	2007
Rasmusgården (sommer)	19	26	27
Per-Amundsagården	47	53	48

4.2. Stavkirkene

Stavkirkeprogrammet

Riksantikvarens stavkirkeprogram har ført til at det er blitt gjennomført arbeider ved flere av Fortidsminneforeningens stavkirker i løpet av året, en innsats av den største betydning for forvaltningen av disse enestående og krevende eiendommene. Eiendomssjefen har det koordinerende ansvaret overfor Riksantikvaren i møte med de aktuelle avdelingene. Foreningen har engasjert lokale prosjektledere for faglig oppfølging på hvert enkelt sted. I 2007 har det pågått arbeider i regi av stavkirkeprogrammet ved:

- Borgund stavkirke, støpulen, prosjektleder Heidi-Katrin Osland
- Hopperstad stavkirke, prosjektleder Heidi-Katrin Osland
- Urnes stavkirke, prosjektleder Heidi-Katrin Osland
- Uvdal stavkirke, prosjektleder Nils Friis
- Rødven stavkirke, prosjektleder Berge Hjørungnes
- Kvernes stavkirke, prosjektleder Alf O. Avset

Sikringstiltak ved stavkirkene

Det er installert nytt sikringsanlegg ved Borgund stavkirke i løpet av 2007. Arbeidet har vært teknisk utfordrende og også omfattet arkeologi under kirkegulvet. Prosjektet har vært finansiert av Riksantikvaren.

Drift av sikringsanleggene ved stavkirkene

Driften av sikringsanlegg krever konstant beredskap lokalt. De lokale tilsynshaverne skal følge opp anleggene etter oppsatte rutiner og rykke ut ved alarmer. Også i 2007 har antall falske alarmer i snitt ligget noe over forutsatt, uten at det kan pekes på en spesifikk årsak til dette. Samarbeidet med konsulentfirmaet som har tilsyn med anleggene, kunne vært bedre. Riksantikvaren er orientert om forholdet og enkeltepisoder med rutinesviakt.

Tilsynshavere og beredskapsgruppen

Alle foreningens eiendommer har en lokal tilsynshaver eller et eiendomsutvalg som følger opp daglig drift og sikkerhetsrutiner. For stavkirkene finnes det i tillegg en eller to personer som sammen med tilsynshaver utgjør en beredskapsgruppe. Tilsynshavere og beredskapsgruppene for stavkirkene får en viss kompensasjon for arbeidet fra sentralt hold. Forsvarlig tilsyn med stavkirkene er helt avhengig av den innsatsen som gjøres lokalt. Vi har vært i den heldige situasjonen at staben har vært svært stabil, har opparbeidet seg solide, tekniske kunnskaper om anleggene og holder dem operative til enhver tid. Dette arbeidet, som utføres i grenseland mellom frivillighet og ordinært arbeid, ivaretar et sentralt ansvar. Foreningen må regne med å drøfte hvordan disse oppgavene skal løses på lengre sikt.

4.3. Ruinene

Ruinprogrammet

I 2006 startet Riksantikvaren opp ruinprogrammet, et tiårig prosjekt for bevaring av ruiner fra middelalderen. Også dette vil få stor betydning for Fortidsminneforeningen som eier av 6 ruiner fra perioden. Ruinprogrammet tar sikte på å overvåke og bevare ruinene for ettertiden og planlegge langsiktig vedlikehold, inkludert skjøtselen av områdene rundt ruinene. Det skal også legges til rette for publikum, og i den sammenheng tilstrebtes tilgjengelighet for alle.

Steinvikholm slottsruin

Den omfattende restaureringsprosessen ved Steinvikholm har fortsatt i 2007 med arbeid på vestmuren frem til portåpningen, i to av hvelvkjellerne og noe murarbeid på tårnet «Bonden». Arbeidene skal videreføres i 2008.

- Prosjektleder er Nils Christian Hertzberg. Riksantikvaren har under vurdering et eget prosjekt for bedret tilgjengelighet for alle på Steinvikholm.

Også sommeren 2007 oppførte Steinvikholm Musikkteater operaen om Olav Englebrettsen.

4.4. FDV-rapportering

Vedlikeholdsbeferinger med FDV-rapportering ble gjennomført ved de fleste eiendommene høsten 2007. Rapporteringene ga en grundig gjennomgang av vedlikeholdstilstanden ved den enkelte eiendom. Dette er utgangspunktet for søknad om tiltaksmidler fra Riksantikvaren og andre offentlige instanser for 2008.

- Innmeldt vedlikeholdsbehov for 2008 var 17,7 mill kroner (i 2007 16,9 mill kroner).

4.5. Befaringer

Hovedadministrasjonen har gjennomført befaringer eller besøk på i alt 14 av foreningens 40 eiendommer. På enkelte eiendommer har det vært flere besøk:

- Borgund stavkirke og besøksenter
- Gamlebakeriet i Lærdal
- Gardsøy
- Hopperstad stavkirke
- Kvernes stavkirke
- Nonneseter kloster
- Per Amundsagården
- Rasmusgården
- Reinskloster
- Steinvikholm
- Stranges stiftelse
- Tautra klosterruin
- Urnes stavkirke
- Uvdal stavkirke

5. PUBLIKASJONER, INFORMASJON OG MEDIA

Fortidsminneforeningen opprettholder et variert og omfattende publikasjonsprogram.

5.1. Årboken

Årboken, foreningens «flaggskip» utkom med sin 161. årgang. Årets tema var:

- Kulturminner ute av bruk. Boken ble utgitt med 249 sider i et opplag på 5 800.

I redaksjonen deltok:

Redaktører:

John Arne Balto og Silja Selfors

Redaksjonsmedlemmer:

Øystein Ekroll, Trondheim

Birgitte Sauge, Oslo

Marte Boro, Oslo

Siri Hoem, Svalbard

Hans-Henrik Egede-Nissen, Oslo

Redaksjon foreningsstoff: Eva Bekkely

5.2. Fortidsvern

Bladet er den viktige og jevnlige kontakt som når alle medlemmer. Bladet utkom med fire nummer og følgende tema:

- 1/2007: *Forsamlingshus* (opplag 8 300)
- 2/2007: *Kulturminner i Oppland* (7 700)
- 3/2007: *Fengslende arkitektur* (8 300)
- 4/2007: *Klimaendringer og kulturminner* (8 500)

Redaktør: Silja Selfors

Redaksjonsråd:

Morten W. Krogstad, Oslo

Dag Erlend Lohne Mohn, Drammen

Astrid Galstad, Eidsvoll

Svein Norheim, Halden

Redaksjonssekretær og lay-out: Eva Bekkely

Fortidsvern er medlem av Den norske fagpresses forening.

Årboken og Fortidsvern er i 2007 utgitt med støtte fra Norsk institutt for kulturminneforskning, NIKU.

5.3. www.fortidsminneforeningen.no

Alle interesserte kan abonnere på Fortidsminneforeningens nyhetsside som er blitt videreført også i 2006. Nyhetsvarslene har normalt kommet to ganger i uken med unntak for feriene. Abonnementstjenesten, som er gratis, hadde ved utgangen av 2007 om lag 1 370 abonnenter mot 1 200 i 2006.

Besøket på internett siden stiger stadig. Beste besøkstall i 2007 hadde vi i november med ca 188 500 treff. Beste notering i 2006 var på ca 160 000 treff.

Internett siden har egen redaksjon, som primært arbeider med å levere stoff til nyhetstjenesten. Ved utgangen av 2007 var redaksjonen sammensatt slik:

Redaktør: John Arne Balto

Redaksjonsmedlemmer: Rune Idsøe, Rogaland; Anita K. Waatvik, Møre og Romsdal; Kirsten P. Amundsen, Troms; Kjartan Skår, Hordaland; Elisabeth Sveigaard Amundsen, Buskerud.

5.4. Gode råd

Serien er Fortidsminneforeningens viktigste og mest populære tilbud til dem som er interessert i å arbeide praktisk med vern av kulturminner. Enkelte nummer

har blitt utsolgt og det har gjennom året vært arbeidet med nyttgivelser.

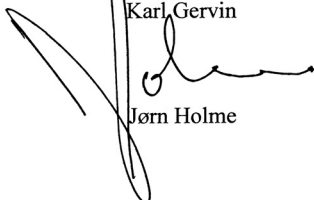
Oslo, den 25. april 2008

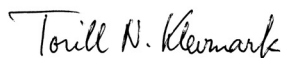
Marianne Roald Ytterdal

Karl Gervin

Jørn Holme

Torill N. Klevmark

Mette Paavola

Elisabeth Seip